

Spoštovani prijatelji, člani civilnih iniciativ in demokratičnih strank.

Volitve poslancev v evropski parlament so za nami. Verjetno je rezultate teh volitev vsak razumel drugače. Nekateri so razočarani, drugi se zadovoljujejo z enostransko interpretacijo medijev, da te volitve pomenijo veliko zmago desnice. Kar seveda ni res.

1. ANOMALIJE NAŠEGA VOLILNEGA SISTEMA

V SINTEZI-KCD in v Nacionalnem svetu za demokratično spremembo volilnega sistema (NSVS) rezultate teh volitev razumemo kot potrditev naših opozoril, da je z našim volilnim sistemom marsikaj hudo narobe. Kako je sploh mogoče, da je za leve stranke glasovalo 40,40 % volivcev, za desne pa 38,31 %, v Evropskem parlamentu pa nas bo zastopalo pet poslancev desnih strank in štirje levih? Kako je mogoče, da je SDS za izvolitev svojih 4 poslancev potrebovala samo 30 % glasov, torej 7,5 % za vsakega, stranka Svoboda pa je z 22 % glasov dobila samo dva – torej je potrebovala kar 11 % glasov za vsakega? Odgovor je jasen – poslancev niso izvolili volivci, temveč je rezultat volitev posledica neustreznega sistema, ki očitno povzroča anomalije pri izračunu končnih rezultatov volitev. Način izračuna, ki ga imamo, je ne samo nekorekten, temveč naravnost grozljiv, saj prav zaradi njega volivci dejansko ne morejo vplivati na izid volitev. Ob tem je jasno: manj če je na razpolago mandatov (pri volitvah evropskih poslancev samo 9) in manj če je volilnih enot (ena), večje anomalije se lahko pojavijo.

Vendar pa ta sistem povzroča anomalije tudi pri volitvah poslancev v DZ, kjer je na voljo 90 mandatov, volitve pa potekajo v 8 volilnih enotah. Tudi tam se praviloma dogaja, da je izvoljen poslanec z nekaj sto glasovi, izpade pa kandidat, ki je dobil nekaj tisoč glasov. Posebej so pri tem prizadete manjše stranke, saj zakon od njih zahteva, da zberejo najmanj 4 % vseh glasov (volilni prag), kar doslej še ni uspelo nobeni manjši stranki oz. civilni iniciativi.

Nujno je torej, da volilne sisteme spremenimo, da bi lahko zagotovili odločilen vpliv volivcev na izvolitev poslancev, kot to veleva Ustava RS.

Rezultati posvetovalnega referenduma o uvedbi preferenčnega glasu niso samo priložnost, da to storimo, temveč moralna obveza, da to storimo čimprej. Za to spremembo je glasovalo preko 70 % volivcev, torej več, kot je potrebnih glasov v DZ za spremembo volilne zakonodaje. V SINTEZI-KCD in NSVS smo na to opozorili Predsednika Vlade takoj po objavljenih rezultatih o glasovanju na tem referendumu ([pismo je tukaj](#)).

Kaj lahko storimo?

Jasno je, da zgolj uvedba neobveznega in relativnega preferenčnega glasu ne rešuje ničesar. Nanjo vezana nujna ukinitve volilnih okrajev pa predstavlja nevarnost, da se bo bistveno povečalo število kandidatov – poslancev iz urbanih središč, podeželje pa bo še bolj odrinjeno od sodelovanja v političnih in razvojnih odločitvah. Nastopile pa bodo tudi tehnične težave pri izvedbi volitev; že sedanje pa, kot so pokazale te volitve, s težavo obvladujemo.

Prepričani smo, da je prava rešitev uvedba KOMBINIRANEGA VOLILNEGA SISTEMA.

2. KRATEK PRIKAZ KOMBINIRANEGA VOLILNEGA SISTEMA

Predlog takega sistema smo v SINTEZI-KCD in NSVS že oblikovali in bi lahko predstavljal dobro izhodišče za nadaljnjo razpravo. Naj ga na kratko predstavimo:

1. Predlagamo, da naj bi vsak volivec imel na razpolago dva volilna glasova.
2. S prvim bi glasoval za »svojega« poslanca na podlagi predlogov, ki bi jih pod enakimi pogoji (150 – 200 podpisnikov liste, domicilni pogoj podpisnikov) ponudile politične stranke in državljanske liste. Tudi kandidat bi moraj izpolnjevati domicilni pogoj (2 - 3 leta stalno bivališče v volilni enoti).
3. Volitve bi potekale dvokrožno, enako, kot zdaj potekajo volitve Predsednika Republike in županov.
4. Za te volitve bi zmanjšali število sedanjih volilnih okrajev (88) na polovico (44). Tako bi v njih izvolili 44 poslancev, v vsakem po enega.
5. Z drugim volilnim glasom bi volivec glasoval kot doslej. Izbral bi željeno stranko in na njej izmed 11 kandidatov (če bi ostali pri sedajni formuli 8 volilnih enot) obvezno obkrožil svojega preferenčnega kandidata. Da bi se izognili tehničnim težavam zaradi velikih kandidatnih list in povečali preglednost, predlagamo, da bi število volilnih enot povečali na 11; tako bi vsaka enota imela po štiri razpoložljive mandate in volilne liste bi štele le po 4 kandidate.

6. Tudi v tem delu volitev bi bilo tako izvoljenih 44 poslancev.
7. Rezultati tega dela volitev bi dali relativno razmerje med strankami, kar pomeni, da bi v končni konsekvenci rezultati tega dela volitev določali število vseh izvoljenih poslancev vsake stranke (proporcionalnost). Zato uvedba tega sistema ne zahteva spremembe Ustave RS.
8. Naš predlog KOMBINIRANEGA VOLILNEGA SISTEMA pa vsebuje še vrsto drugih elementov, ki se zdijo na prvi pogled manj pomembni, vendar izkušnje kažejo, da lahko neposredno vplivajo na rezultat volitev in delovanje DZ. Naj omenimo samo nekatere:
  - Predlagamo, da se kvota obveznega deleža žensk med kandidati dvigne s sedanjih 35 % na 40 % in vsebinsko dopolni tako, da to postane kvota »manj predlaganega spola« (velja torej za oba spola);
  - Vsak kandidat mora pred objavo svoje kandidature izpolniti posebno »predstavitveno izkaznico« in odgovarjati za popolnost in resničnost navedb;
  - Dogovoriti se moramo, kako opredeliti omejitve pasivne volilne pravice (kandidiranja);
  - Natančneje je treba opredeliti pravice poslancev do »part-time« zaposlitev oz. opravljanja določenih funkcij, saj nam izkušnje kažejo, da to lahko poslance vodi v konflikt interesov;
  - Zahtevati moramo obvezno začasno odpravo poslanske imunitete za poslance v preiskovalnem postopku (?);
  - Opredeliti je treba možnosti suspenza oz. odvzema mandata, ki krši Zakon o poslancih, Etični kodeks poslancev ali je obsojen za težje nezakonito dejanje;
  - Itd.
9. V SINTEZI-KCD in NSVS hkrati predlagamo, da se na novo opredelijo volilne enote in da se njihovo število s sedanjih 8 poveča na 11, kar pomeni, da bi v vsaki volili le po 4 poslance (skupaj 44; ostalih 44 bi bilo izvoljenih po dvokrožnem večinskem sistemu s prvim glasom; dva mandata pripadata manjšinam). V primeru, da DZ ne bo sposoben doseči soglasja glede izenačevanja volilnih enot po številu prebivalcev, predlagamo, da različno velikost volilnih enot kompenziramo s fleksibilnostjo števila mandatov, ki pripadajo posamezni volilni enoti. Izračun pokaže, da bi po en mandat pripadel volilni enoti na vsakih 47.000 prebivalcev oz. na vsakih 38.484 volivcev.
10. Hkrati pa vztrajamo na zahtevi, da se spremeni sistem izračunavanja rezultatov, ki zdaj prinaša toliko anomalij. Vendar je to razprava za ožje specialiste in predloga novega sistema izračunavanja še nismo pripravili.

Predlog tega volilnega sistema smo oblikovali na izkušnjah številnih tujih držav, kjer podobni sistemi že dolgo uspešno funkcionirajo (npr. v Nemčiji). Seveda smo morali posamezne elemente prilagoditi našim specifikam in jih povezati v koherenten sistem. Prepričani smo, da nam je to uspelo in da smo tako povezali pozitivne izkušnje oz. dobre rešitve več različnih sistemov.

3. KAKO NADALJEVATI?

Kot smo uvodoma poudarili, so rezultati referendumu moralna zaveza, tudi za nas. Pričakujemo, da bodo politične stranke, ki se ne želijo odreči svojim privilegijem, odlašale z delom in mencale. Ali pa bodo poskušale na hitro sprejeti zgolj neobvezen in relativen preferenčni glas in tako še enkrat prevarati državljane.

Da se to ne bi zgodilo, predlagamo, da se Civilne iniciative, ki se ukvarjajo s to problematiko, in neparlamentarne demokratične stranke povežemo v močno gibanje in nastopimo enotno nasproti oblasti in interesom klasičnih političnih strank, ki že desetletja gradijo strankokracijo. Zahtevajmo, da Vlada takoj imenuje delovno skupino za pripravo predloga KOMBINIRANEGA VOLILNEGA SISTEMA. Po vzoru drugih držav v podobni situaciji (Irska, Islandija, Nova Zelandija, itd.) naj bi ta delovna skupina imela značaj nekakšnega Nacionalnega sveta, sestavljenega tripartitno: strokovnjaki - zastopniki Civilne družbe - predstavniki političnih strank.

Če se z našo pobudo strinjate, nam to sporočite. Če bo odziv večji, se bomo dogovorili za srečanje in razgovor, kako naprej.

Predlog pripravil: Emil Milan Pintar